

L'ENTREVISTA

“Ens trobem en un procés evolutiu que no sabem on ens portarà i que trenca estructures que consideràvem consolidades”

Josep Maria Català

El catedràtic emèrit de Comunicació Audiovisual, doctor en Ciències de la Comunicació a la UAB i llicenciat en Història Moderna i Contemporània per la UB ha publicat el llibre *L'era de la incertesa* (Fragmenta Editorial), on reflexiona sobre la dificultat d'accedir a la veritat i sobre la necessitat de viure conscientment en un món ple d'incerteses.

MARIA D'OUTREMONT

Què fa que un expert en comunicació audiovisual i cinema s'interessi per la incertesa?

La comunicació pertany a molts àmbits i arriba un moment en què et trobes amb limitacions sobre allò que consideraves que era cert. Existeix un terreny incògnit que vaig decidir explorar.

En el llibre parla del vincle entre la incertesa i l'era vírica.

En escriure el llibre, em vaig trobar que no tenia resposta per a moltes de les coses que estaven passant. Aquesta incertesa es veu agreujada amb l'era vírica que ens envolta i que veiem cada dia a televisió. Així com als informatius trobem espais que són històricament recurrents –com la meteorologia o els esports–, en l'actualitat, n'hi ha un altre que té a veure amb la salut vehiculada per aquest concepte de virus.

A l'era de la incertesa parla de tres revolucions ontològiques que són la humanitat, la sexualitat i la veritat. Què tenen en comú?

Bé, el primer que cal remarcar és que, quan parlem de revolucions, sembla que ja estigui tot fet. No és el cas. Hi ha una evolució que està trencant constantment amb el que coneixem; estem en un procés que no sabem on va a parar i que trenca estructures consolidades. Està canviant el concepte d'humanitat, i això té a veure amb la intel·ligència artificial, per exemple; està canviant la qüestió del sexe i del gènere i està canviant el concepte que teníem de la veritat. Per això li vaig posar el prefix post: posthumanisme, postfeminisme i postveritat, que explica una mica aquest trànsit.

Què en pensa, vostè, com a comunicador, de la postveritat?

Des que es va declarar el substantiu *postveritat* com la paraula de l'any, ja fa un temps, va ser com si s'obris una porta, i automàticament tothom es va llançar en una determinada direcció. Es veu la postveritat com una qüestió negativa que dona via lliure al camp de les mentides. En principi sembla així, ja que és contradictori parlar de veritat per definir la postveritat, però també és cert que estem entrant en una situació en què no hi ha veritats absolutes.

Però en molts casos encara ens intenten imposar veritats absolutes.

És cert que polítics, xarxes socials o mitjans de comunicació tergiversen la realitat i ens diuen què hem de pensar sobre certes coses. Però aquest fet ens obre una alternativa més lliure que ens permet pensar i decidir el que cadascú creu de forma lliure. I quan parlem d'aquesta postveritat, crec que només ens hem quedat amb la part negativa. De fet, no hem entrat tant en una postveritat, com en una mena de postmentida, en el sentit que les mentides poden circular perfectament sense que hi hagi una possibilitat de contradir-les. La qüestió de la veritat és més complicada.

A què es refereix?

Jo sempre dic que no hi ha una veritat, però sí que hi ha una mentida. Quan algú menteix sap que està mentint. És conscient que està mentint. La mentida és sòlida. La veritat és més complicada, moltes vegades no pot saber si està dient la veritat o no.

Creu que des dels mitjans hauríem de recuperar el respecte i la cerca de la veritat?

El problema és que, quan et llances a buscar la veritat, un concepte molt ambigu, si no t'adeqües als canals establerts o a les coses ja dites, et pots perdre. Com que et pots perdre, és més fàcil acomodar-te en allò que t'han dit que és la veritat. Si parlem dels mitjans, veiem que han entrat en una sèrie d'automatismes, amb un recull d'espais ja establerts que funcionen bé per saber on trobar el que busques, però que no donen peu a l'espontaneïtat i la llibertat per buscar aquesta veritat.

En molts casos, sobre una mateixa notícia, com ara el conflicte entre Gaza i Israel, trobem diferents narratives molt marcades i, fins i tot, propaganda.

Aquesta és la qüestió, que hi ha propaganda. I la propaganda no és específica, és el que està per sota de la realitat, perquè la veiem a partir d'esquemes que hem adoptat i ens inculquen. Els mitjans ens posicionen cap a una banda o una altra i a vegades cal prendre partit. Crec que la qüestió de Gaza i Israel és això. No es tracta d'anar en contra de ningú, sinó de posicionar-se davant del que passa i veure si és èticament sostenible. I això és el més a prop que podem arribar de la veritat sense fer afirmacions absolutes.

Afirma que estem en un moment en què els estris de la moral amb què ens regim estan caducs. A què es refereix exactament i quins haurien de ser els estris de la moral del futur?

Jo no he entrat en el territori de la moral i no estic en condicions de respondre la pregunta. Però sí que crec que hi ha una certa responsabilitat personal, una moral personal que ha de ser justa amb allò que pensa i veu, i per tant ens hem de posicionar davant la nostra existència d'una manera honesta, sense mentir-nos. Si partim d'aquesta consciència i la treballem, tots arribarem a una posició moral molt més sostenible. Una de les catàstrofes del món contemporani és precisament aquesta falta de consciència ètica.

Hem fallat com a humanitat?

Estem fallant perquè ens precipitem massa. Tot va molt accelerat i hem de resoldre coses ràpidament, i això fa que dediquem poc temps a pensar-hi. Hi ha una acció constant que ens impedeix corregir-nos i viure conscientment, fet que ens porta a una catàstrofe general.

Quins valors creu que defineixen aquesta societat de la incertesa?

Actualment el que passa és que no en tenim, de valors. I els que tenim són negatius. Que quins valors hauríem de tenir? Els valors no han de ser una normativa, haurien de ser valors construïts per cadascú de nosaltres. Hem de ser capaços d'escollir els que ens interessin i donar-los la importància adequada a l'hora d'actuar.

